

CZY ZATRUDNIENIE SOCJALNE POSIADA CECHY WIELOSEKTOROWOŚCI, PARTNERSTWA I DIALOGU SPOŁECZNEGO

Reintegracja przestała być kojarzona wyłącznie z działaniami wobec „ludzi zbędnych”, o których Stefan Czarnowski pisał w latach trzydziestych XX wieku¹. Nadal jednak oznacza przywrócenie lub utrzymanie pewnych wartości reprezentowanych przez ludzi znajdujących się w ekonomicznie słabszej pozycji w porównaniu do innych osób, pozostających najczęściej poza obszarem wytwarzania dóbr oraz wykazujących niższy stopień aktywności społecznej. Innymi słowy, reintegracja jest działaniem silnie skorelowanym z terminem wykluczenia społecznego, który według socjologa Anthony Giddensa oznacza sytuację, w której jednostki zostają pozbawione pełnego uczestnictwa w społeczeństwie oraz tracą swoje szanse na awans, do którego ma dostęp większość ludzi w wymiarach: ekonomicznym, politycznym i społecznym². Giddens potwierdza, że reintegracja służy przywracaniu pozycji osób (grup) wykluczonych wobec członków społeczeństwa korzystających w pełni z dostępu do: rynku pracy (zatrudnionych), mieszkania, edukacji etc., oraz dodatkowo mających dobre relacje rodzinne czy sąsiedzkie.

W Polsce, jednym z ważnych instrumentów procesu przywracania wspomnianej przez Giddensa pozycji jest zatrudnienie socjalne, które nie jest już tylko terminem, którym posługują się politycy społeczni, ale według socjologii, o zatrudnieniu socjalnym można mówić, jako o instytucji. Klasycy socjologicznej definicji instytucji – James G. March i Johan P. Olsen³ – uważali, że kiedy mamy do czynienia z rutynowymi działaniami, wykształconymi procedurami, rozpisanymi rolami oraz wdrożonymi formami organizacyjnymi, wówczas możemy posługiwać się określeniem instytucja. Tak jest dzisiaj w przypadku zatrudnienia socjalnego, bowiem:

¹ Kategoria „ludzi zbędnych” kojarzona była z „naprawianiem” grup zaliczanych kolokwialnie do marginesu społecznego, a zwłaszcza tych które popadły w konflikt z zasadami i regułami współżycia społecznego – patrz: S. Czarnowski: *Ludzie zbędni w służbie przemocy*, (w:) *Wybór Pism Socjologicznych*, Wyd. Książka i Wiedza, Warszawa 1982

² A. Giddens: *Socjologia*, Wyd. PWN, Warszawa 2004, s. 346-348

³ James G. March, Johan P. Olsen: *Instytucje, Organizacyjne podstawy polityki*, tłum. D. Sielski, Wyd. Naukowe Scholar, Warszawa 2005, s.32

- procedury zatrudnienia socjalnego przybrały formę nie tylko rozwiązań prawno-organizacyjnych (ustawa i rozporządzenia), ale w praktyce oznaczają stosowanie wzorców indywidualnych programów zatrudnienia socjalnego lub kontraktów socjalnych, zawierających rutynowe działania (diagnoza sytuacji, poddanie osób określonym zajęciom terapeutycznym, psychologicznym, edukacyjnym etc.),
- rozpisane są określone role, oznaczające konkretne zadania dla reprezentantów administracji rządowej (np. nadawanie statusu podmiotu zatrudnienia socjalnego), administracji samorządowej (np. finansowe wspieranie działalności podmiotu zatrudnienia socjalnego), niektórych jednostek organizacyjnych takich jak: ośrodki pomocy społecznej (np. kierowanie na zajęcia), czy urzędy pracy (np. refundowanie świadczeń integracyjnych),
- przyjęte formy organizacyjne oznaczają funkcjonowanie podstawowych jednostek organizacyjnych zatrudnienia socjalnego, którymi są centra i kluby integracji społecznej, tworzone wg określonych standardów (np. skład pracowników).

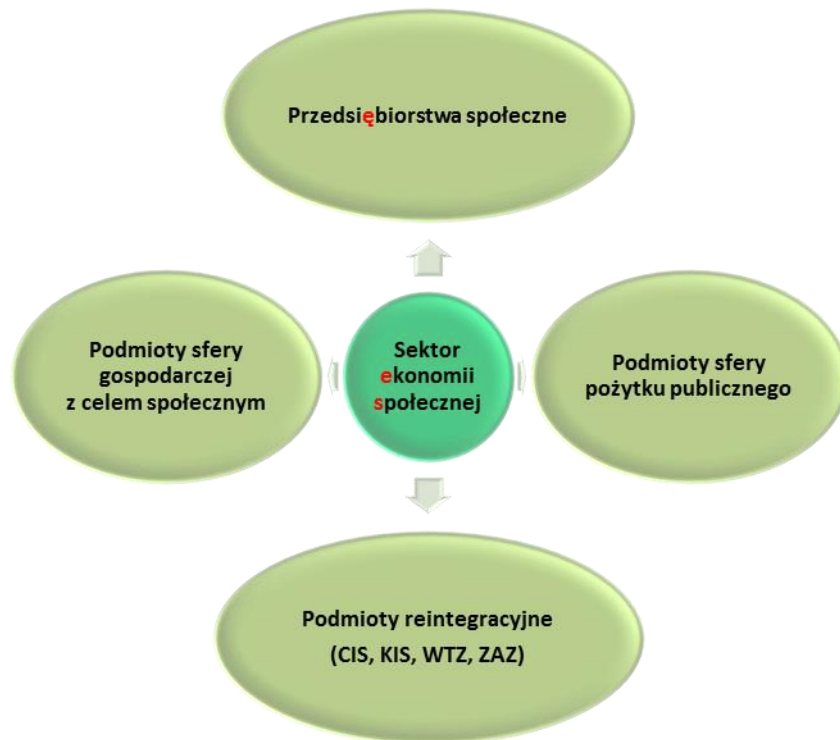
Instytucja zatrudnienia socjalnego w ujęciu socjologicznym w Polsce to zbiór funkcjonujących 400 podmiotów, w tym: centra integracji społecznej – 156 jednostki, kluby integracji społecznej – 244 jednostki. Podmioty te w 2014 r. świadczyły usługi reintegracji społecznej i zawodowej prawie 24,0 tys. osobom, z czego: 46% ukończyło pozytywnie zajęcia, a z tej grupy: 78,0% uczestników centrów oraz 22,0% uczestników klubów powróciło na otwarty rynek pracy⁴. O silnej pozycji instytucji zatrudnienia socjalnego w polskiej polityce społecznej świadczy także uznanie jej, jako ważnego strukturalnego elementu sektora ekonomii społecznej, w którym wyróżnia się 4 podstawowe typy podmiotów (Rys.1).

Wyrazem docenienia zatrudnienia socjalnego w kompleksowym systemie pomocy i wsparcia jest zapis w planistycznym okresie 2014 – 2020, że działalność, m.in. podmiotów reintegracyjnych, ma służyć przede wszystkim integracji zawodowej i społecznej osób zagrożonych marginalizacją społeczną, a także tworzeniu miejsc pracy, świadczeniu usług społecznych użyteczności publicznej (na rzecz interesu ogólnego) oraz rozwojowi lokalnemu.”⁵.

⁴ Dane statystyczne o funkcjonowaniu centrów i klubów integracji społecznej ze sprawozdań rocznych Centralnej Aplikacji Statystycznej MPiPS

⁵ Załącznik do Uchwały nr 164 RM z 12 sierpnia 2014 pt.: Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej, Monitor Polski z 24 września 2014 r., poz. 811, s. 15., a także dokument Ministerstwa Infrastruktury i Rozwoju pt.: *Wytyczne w zakresie realizacji przedsięwzięć w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa z wykorzystaniem środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego na lata 2014-2020*

Rys. 1 Struktura podmiotowa sektora ekonomii społecznej

Źródło: opracowanie własne

Stawiane przed sektorem ekonomii społecznej, a więc także przed instytucją zatrudnienia socjalnego, cele mogą zostać osiągnięte pod warunkiem spełnienia trzech bardzo istotnych elementów nowoczesnej polityki społecznej, a mianowicie:

- *element pierwszy* – wielosektorowość - to koncepcje: *welfare pluralism* oraz *welfare mix*, opisane przez Mirosława Grewińskiego, jako przesunięcie ciężaru rozwiązywania problemów społecznych (wykluczenia społecznego) z administracji państwa na sektor niepubliczny, obejmujący także sektor biznesu, przy zachowaniu równoprawnej pozycji wszystkich sektorów w kształtowaniu dobrobytu społecznego, dominacji rynku lub pozycji państwa wobec innych podmiotów)⁶,
- *element drugi* – partnerstwo – to koncepcja oznaczająca dążenie do wprowadzania stałej, zinstytucjonalizowanej współpracy pomiędzy administracją rządową, samorządem terytorialnym, podmiotami gospodarczymi oraz organizacjami pozarządowymi w celu zapewnienia ich wspólnego, aktywnego udziału głównie w rozwiązywaniu najpilniejszych lokalnych problemów społecznych,

⁶ Patrz Grewiński M.: *Wielosektorowa polityka społeczna – w kierunku welfare pluralism*, www.ipiss.com.pl/wp-content, (01.07.2015).

- *element trzeci* – dialog społeczny – to koncepcja włączania do dyskusji i konsultacji wszystkich ważnych interesariuszy utożsamianych z polityką społeczną, a także wymiany informacji o kierunkach rozwoju, wykorzystaniu potencjału organizacyjnego i zasobów technicznych, w celu ich synergicznego wykorzystania do rozwiązywania najważniejszych problemów społecznych lub inicjowania przedsięwzięć służących budowie ładu społeczno-gospodarczego na danym terytorium.

Powstaje, zatem pytanie, czy instytucja zatrudnienia socjalnego poprzez swój dotychczasowy dorobek spełnia warunki nowoczesnej polityki społecznej, oraz czy może być merytoryczną osią pozwalającą prowadzić politykę społeczną, nie tylko w obszarze pomocy społecznej, ale także edukacji, zdrowia i rozwoju miejsc pracy? Odpowiedź zostanie uzyskana poprzez analizę relacji pomiędzy zatrudnieniem socjalnym, a wyżej wspomnianymi wyróżnikami dzisiejszej polityki społecznej.

ZATRUDNIENIE SOCJALNE A WIELOSEKTOROWOŚĆ

Koncepcja prowadzenia wielosektorowej polityki społecznej najprościej ujmując oznacza współdziałanie instytucji publicznych, organizacji pozarządowych oraz podmiotów rynkowych w niwelowaniu różnic warunków życia członków społeczeństwa, różnic socjalnych oraz gwarantowanie równości szans w dostępie do takich dóbr jak edukacja, zdrowie i rynek pracy⁷.

Tak pojmowana wielosektorowość jest wpisana w ideę instytucji zatrudnienia socjalnego, co przede wszystkim potwierdza konstrukcja obowiązujących w tej dziedzinie przepisów prawnych szczegółowo ustalając role i funkcje poszczególnych sektorów w działaniach wspierająco-pomocowych na rzecz osób, które obejmowane są usługami reintegracji społecznej i zawodowej.

Sektorowi publicznemu w instytucji zatrudnienia socjalnego, reprezentowanemu przez administrację rządową i samorządową przypisano trzy funkcje.

Pierwsza funkcja, to odpowiedzialność za warunki funkcjonowania podmiotów reintegracyjnych, wyrażająca się m.in. nadawaniem statusu centrum – czyli dbaniem o spełnianie ustawowych standardów organizacyjnych. Oraz udzielanie wsparcia finansowego dla świadczonych usług, wyrażające się m.in. przyznawaniem środków na pierwsze wyposażenie, na bieżącą działalność, czy refundowanie świadczeń integracyjnych.

⁷ Tamże, www.ipiss.com.pl/wp-content,(01.07.2015).

Druga funkcja, to uczestnictwo w procesie inicjowania, tworzenia i prowadzenia podmiotów reintegracyjnych, takich jak centra i kluby integracji społecznej. Z danych statystycznych wynika, że w latach 2004-2014 udział sektora publicznego, jako inicjatora, a także prowadzącego podmiot reintegracyjny wynosi w przypadku centrów integracji społecznej – 30%, a w przypadku klubów integracji społecznej – 65%. W praktycznym wymiarze drugiej funkcji sektor publiczny reprezentowany jest całkowicie przez administrację samorządu terytorialnego (gmina, powiat).

Trzecia funkcja, której udział w stosunku do dwóch poprzednich jest minimalny – to funkcja prozatrudnieniowa. Ta funkcja wyraża się uczestnictwem sektora w różnych formach wsparcia dla osób kończących I etap indywidualnych programów zatrudnienia socjalnego, czyli w tzw. zatrudnieniu wspieranym (kierowanie i przyjmowanie do pracy uczestników zajęć reintegracyjnych).

Sektor niepubliczny w instytucji zatrudnienia socjalnego reprezentowany jest przez organizacje pozarządowe oraz przedsiębiorstwa prywatne. Obaj reprezentanci tego sektora mają jednak odmienne role. Organizacje pozarządowe to instytucje tworzące podmioty reintegracyjne oraz świadczące usługi, a przedsiębiorstwa prywatne, to tylko wykonawcy II etapu indywidualnych programów zatrudnienia socjalnego lub potencjalni pracodawcy uczestników zajęć w centrach i klubach integracji społecznej.

Po ponad 10-letnim okresie korzystania z zatrudnienia socjalnego można stwierdzić, że występująca różnorodność funkcji sektorów w usługach reintegracji społecznej i zawodowej - wymuszona nieco konstrukcją przepisów ustawy o zatrudnieniu socjalnym – wpisuje się w ideę koncepcji *welfare pluralism*. Jednocześnie, jak stwierdził Mirosław Grewiński, sektor reprezentujący państwo nadal wypełnia ważną rolę w zatrudnieniu socjalnym, koncentrującą się na gwarantowaniu m.in. środków finansowych oraz spełnieniu funkcji regulacyjnych i kontrolnych⁸.

ZATRUDNIENIE SOCJALNE A PARTNERSTWO

Uzyskanie efektów usług reintegracji społecznej i zawodowej świadczonych przez podmioty reintegracyjne (centra i kluby), w tym szczególnie udzielanie wsparcia osobom stanowiącym najliczniejszą grupę uczestników zajęć, tj. długotrwale bezrobotnym nie jest praktycznie możliwe bez współpracy instytucjonalnej. Ta współpraca została przewidziana

⁸ Tamże, www.ipiss.com.pl/wp-content,(01.07.2015).

i wpisana w legislacyjne podstawy instytucji zatrudnienia socjalnego i rzeczywiście występuje w praktyce (ośrodek pomocy społecznej – podmiot reintegracyjny – powiatowy urząd pracy). Jednak z punktu widzenia traktowania zatrudnienia socjalnego, jako stałego już elementu nowoczesnej polityki społecznej w mniejszym stopniu chodzi o współpracę, a bardziej o partnerstwo.

Współpraca jest zazwyczaj okazjonalna, krótkotrwała, wynika z konieczności połączenia potencjałów w celu rozwiązania konkretnego problemu. Jest działaniem potrzebnym i cennym, ale nie jest partnerstwem. Specyfiką partnerstwa jest natomiast długotrwałość jego działań, opartych – w zależności od wyboru formy działania – na porozumieniu między partnerami lub umowie prawnej. Zainicjowanie partnerstwa, jego budowanie jest długim i trudnym procesem. Czasem, potencjalni partnerzy uczestniczą w pierwszych etapach tworzenia partnerstwa, po czym z różnych powodów rezygnują z angażowania się, nie widząc dla siebie miejsca w takim przedsięwzięciu. Skutecznym sposobem przekonania (niezdecydowanych czy przeciwnych podmiotów) do działań partnerstwa jest ukazanie korzyści, jakie można osiągnąć dla lokalnej społeczności lub zastosowanie –ostatnio coraz częściej wykorzystywanego – kalkulatora kosztów zaniechania wspólnych działań⁹. Przekonywanie o korzyściach jest jedyną formą dochodzenia do partnerstwa, bowiem jej naczelną zasadą jest dobrowolność uczestnictwa partnerów, a więc oni sami muszą być przekonani o zasadności podjętych działań, wykazać wolę współdziałania w rozwoju lokalnym, w rozwiązywaniu problemów społecznych otoczenia, w którym funkcjonują nie tylko instytucje reprezentowane przez partnerów, ale przede wszystkim mieszkańcy danego terytorium.

Modelowym podejściem do partnerstwa wykorzystującego instytucję zatrudnienia socjalnego jest:

- pozyskanie podmiotów reprezentujących trzy podstawowe sektory – samorządowy, pozarządowy i biznesowy,
- uznanie, że czynnik ekonomiczny, a więc środki finansowe nie są przeszkodą dla działania partnerstwa, a wręcz przeciwnie trudności finansowe mogą wzmocnić partnerstwo oraz pozwolić zbudować silną, opartą o trwałe podstawy strukturę, która umożliwi pracę nawet w trudnych warunkach finansowych,

⁹ Patrz Ścigaj A.: *Model kalkulator zaniechania. Wprowadzenie innowacyjnych rozwiązań na Mazowszu*, MCPS Warszawa 2014

- ciągła edukacja dotycząca szeroko rozumianej problematyki społecznej, wspólne opracowywanie diagnoz społecznych i uczenie się współodpowiedzialności za rozwój lokalny.

Dotychczasowe doświadczenia wykorzystywania w Polsce zatrudnienia socjalnego nie upoważniają do tego, aby stwierdzić, iż partnerstwo jako idea aktywnego udziału instytucji i organizacji stało się już powszechne w organizacji usług reintegracji społecznej i zawodowej. Nadal dominuje pogląd, że zatrudnienie socjalne jako instrument przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu uzależnione jest od poprawnego wykonywania statutowych zadań określonych w ustawie dla konkretnych instytucji. Tezy tej nie należy jednak zbyt uogólniać, ponieważ jeden z sektorów występujących w ustawie – sektor organizacji pozarządowych - należy do grupy instytucji, które szybciej akceptują oraz wdrażają z codzienną praktykę zasady partnerstwa. Wynika to prawdopodobnie z faktu pozytywnego nastawienia tego sektora do budowania podstaw społeczeństwa obywatelskiego, co także często wykorzystywane jest w komunikacji z instytucjami sektora publicznego. Opinię o niedostatecznym wykorzystywaniu idei partnerstwa przez instytucje zatrudnienia socjalnego można jednak nieco zmienić. Oto przykład działań podjętych w ubiegłym roku.

Pod koniec 2014 r. zakończyły się prace związane z testowaniem w 20 gminach nowych rozwiązań organizacji ww. usług w środowisku lokalnym, które promowały budowanie partnerstwa instytucjonalnego wokół podmiotu reintegracyjnego¹⁰. Do testu wybrano klub integracji społecznej, bowiem utworzenie i dalsze jego działanie jest mniej kapitałochłonne¹¹. Przedsięwzięcie wzmocniono prowadzeniem edukacji interesariuszy i promowaniem „mocnych stron” zatrudnienia socjalnego z zachowaniem warunku, że interesariusze muszą reprezentować różne sektory¹². Każdej gminie zapewniono ten sam zestaw narzędzi wpisanych w model lokalnej współpracy (MLW)¹³. Realizatorem zadań testowych był

¹⁰ Rezultaty projektu systemowego „Kompleksowe formy reintegracji społeczno-zawodowej w środowisku lokalnym”, współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach POKL „Kapitał Ludzki 2008-2013”.

¹¹ Wg danych statystycznych za 2014 r. roczny koszt świadczenia usług reintegracji społecznej i zawodowej w klubie integracji społecznej to około 8,0 tys. zł na 1 uczestnika zajęć, przy analogicznym koszcie udziału w centrum na poziomie około 13,0 tys. zł.

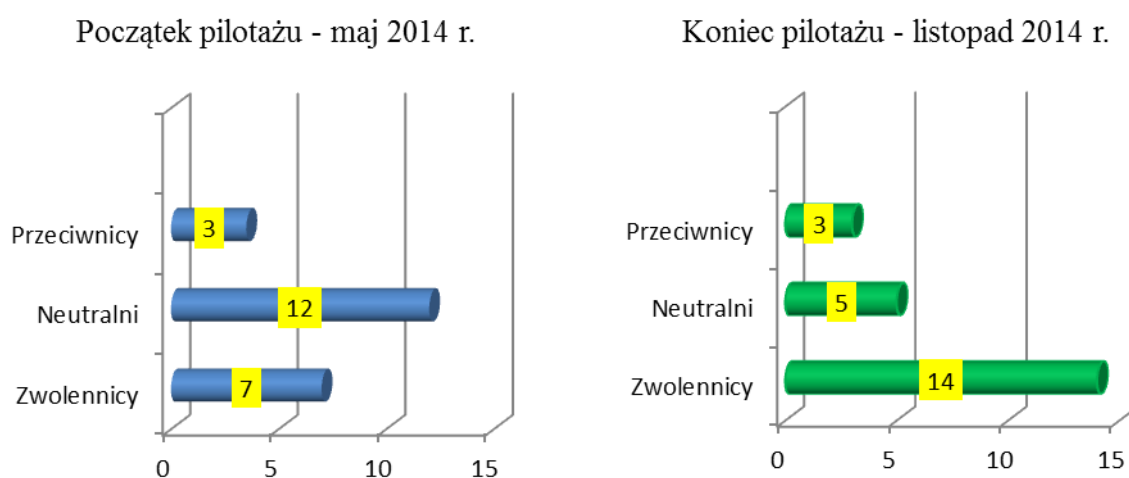
¹² Obowiązujący w przedsięwzięciu projektowym podział na sektory obejmował zarówno układ wg form własności, czyli instytucje publiczne, organizacje pozarządowe i przedsiębiorcy, jak i układ w podziale na branże działalności - administracja, edukacja, zdrowie, rynek pracy, biznes, organizacje obywatelskie oraz lokali liderzy.

¹³ Przy opracowywaniu konstrukcji modelu lokalnej współpracy (MLW) zostały wykorzystane elementy koncepcji „*governance*” z teorii zarządzania, w tym przede wszystkim takie założenia jak:

- 1) współczesne organizacje (instytucje publiczne i podmioty prywatne) nie są budowane na konstrukcjach hierarchicznych piramid z realną władzą na ich wierzchołkach,

gminny zespół doradczo-konsultacyjny, tzw. *zespół synergii lokalnej* (ZSL), którego głównym zadaniem było nakłonienie lokalnych interesariuszy do podjęcia współpracy, a w przyszłości do trwałego partnerstwa wokół utworzonego klubu integracji społecznej. W końcowym efekcie testu na terenie 20 gmin powstały nie tylko nowe podmioty reintegracyjne, ale zwiększyło się grono interesariuszy - „sojuszników” usług reintegracji społecznej i zawodowej.

Rys. 2 Zmiana liczby interesariuszy „sojuszników MLW” w Mieście i Gminie Bełżyce, woj. lubelskie w trakcie działań testowych w 2014 r.

Źródło: raport końcowy z realizacji pilotażu MLW, Bełżyce 2014 r.

Generalnie, na obszarze wszystkich pilotażowych gmin odnotowana została zmiana ilościowo-jakościowa, wyrażająca się liczbą „sojuszników MLW”, potwierdzających swój udział w organizowanych partnerstwach (zawarcie *paktów na rzecz MLW*). Niespodziewane efekty - liczba instytucji, która przystąpiła do partnerstwa - wystąpiły m.in. w takich gminach jak: Janów Lubelski (29 interesariuszy), Poznań (18), oraz Modliborzyce (11). Testowane nowe sposoby organizacji usług reintegracji społecznej i zawodowej w środowisku lokalnym stały się także materiałem wyjściowym do przygotowania kolejnych zmian w ustawie o zatrudnieniu socjalnym (projekt IV nowelizacji).

- 2) systemy organizacyjne to przeplatające się sieci fachowości i kompetencji, charakteryzujące się mniejszą kontrolą, większym rozproszeniem władzy oraz wieloma centrami zarządzania projektowego,
- 3) podejmowanie decyzji, wobec złożoności tematycznej będzie oparte o dialog i konsultacje, zarówno wewnętrzne jak i zewnętrzne.

ZATRUDNIENIE SOCJALNE A DIALOG SPOŁECZNY

Konfrontacja pojęć (instytucji) zatrudnienie socjalne i dialog społeczny pozwala na znalezienie wspólnego punktu wyjścia dla analizy mającej wykazać, że problematyka zatrudnienia socjalnego jest dobrą kanwą do uprawiania dialogu społecznego na poziomie lokalnym i regionalnym.

Tym punktem jest występowanie w obu terminach stron, które reprezentują określone interesy z punktu widzenia rozwoju społecznego. Oczywiście, jeśli weźmie się pod uwagę cele stawiane przed tymi instytucjami, to w przypadku zatrudnienia socjalnego głównym celem jest udzielanie wsparcia i pomocy osobom zagrożonym wykluczeniem społecznym, a w przypadku dialogu społecznego ten cel to uzyskanie kompromisu co do sposobu rozwiązywania problemów społecznych. W polskich warunkach obie instytucje nabrały szczególnego znaczenia po transformacji ustrojowej, kiedy to nastąpił czas reform gospodarczych i nastąpiło przesunięcie orientacji polityczno-społecznej z wartości kolektywistycznych na wartości indywidualistyczne (wzrost znaczenia dóbr prywatnych)¹⁴.

Nie wglębiając się w ogromną ilość definicji instytucji dialogu społecznego, dla problematyki zatrudnienia socjalnego najważniejsze będzie stwierdzenie, że dialog społeczny to możliwość komunikowania się, w której strony reprezentujące instytucje, podmioty lub grupy społeczne, przedstawiają swoje stanowiska, opinie oraz informacje na zasadach równoprawnych, w celu uzyskania trwałych kompromisów. Prowadzenie dialogu społecznego wymaga zaistnienia kilku warunków, a wśród nich m.in.:

- niezależność instytucji, organizacji i podmiotów włączonych w proces współdziałania, dla zagwarantowania, że nie będą one traktowane jako instrument władzy,
- w przypadku niektórych partnerów dialogu społecznego funkcjonowanie ich struktur organizacyjnych na poziomie krajowym, pozwalających na reprezentatywność danego środowiska i zdolność przenoszenia ustaleń na niższy poziom organizacji,
- istnienie otwartej przestrzeni tematycznej do negocjacji, czyli zagadnień które nie są w pełni jednostronnie regulowane przez państwo,
- wola i gotowość do wspólnych działań wszystkich stron dialogu.

W przypadku zatrudnienia socjalnego trudno jest mówić dzisiaj o spełnieniu wszystkich wyżej wymienionych warunków, przy czym ta sytuacja ulega systematycznej zmianie przede

¹⁴ Szerzej Gradawski J.: *Dialog społeczny w Polsce. Teoria, Historia, Praktyka*, MPiPS, Katedra Socjologii Ekonomicznej SGH, Warszawa 2009, s. 133-134, www.kolegia.sgh.waw.pl/pl/KES/.../ (3.07.2015)

wszystkim na skutek aktywności samego środowiska podmiotów reintegracyjnych. Stąd też zatrudnienie socjalne jeszcze nie jest obszarem, w którym można mówić o wykorzystywaniu dialogu społecznego. Inaczej jest w takich obszarach polityki społecznej jak: pomoc społeczna, działalność pożytku publicznego czy rynek pracy, gdzie od dawna dialog społeczny jest prowadzony i to nie tylko na szczeblu centralnym. Rozwiązania legislacyjne nawet gwarantują tym obszarom formułę dialogu społecznego – przykładem są działające na trzech poziomach władzy: gminne, powiatowe i wojewódzkie rady pożytku publicznego, czy rady ds. rynku pracy. Ponadto, te obszary polityki społecznej mają zapewniony dialog na poziomie centralnym – to organy konsultacyjno-doradcze przy ministrze właściwym ds. zabezpieczenia społecznego takie jak: Rada Pomocy Społecznej, Rada Pożytku Publicznego, czy Naczelna Rada Rynku Pracy.

Institucja zatrudnienia socjalnego nie spełniając podstawowych warunków dialogu społecznego, jest obecnie traktowana jako oś merytoryczna, wokół której można próbować konsolidować różnych partnerów podejmujących dialog społeczny. Udowodniono to w trakcie realizacji ww. projektu, gdy drugim elementem testowanych rozwiązań w obszarze instytucji zatrudnienia socjalnego była próba budowania szerszych platform współpracy wokół problematyki reintegracji w gminach i regionach.

W ubiegłym roku, na obszarze kilku województw oraz kilku powiatów przetestowano rozwiązanie zwane *regionalnymi platformami współpracy (RPW)*¹⁵. Celem tego działania było zaproponowanie modelowego rozwiązania za pośrednictwem, którego instytucje administracji publicznej, odpowiedzialne za uchwalanie strategii będą nie tylko informowane o potrzebach rozwijania usług reintegracji społecznej i zawodowej w lokalnych środowiskach społecznych, ale będą stanowiły płaszczyznę kontaktu różnych partnerów z podmiotami zatrudnienia socjalnego. Ponadto, *regionalne platformy współpracy* miały stać się forum rzecznictwa zatrudnienia socjalnego wobec pracodawców. Innymi słowy, chodziło o zaprezentowanie wartości oraz idei centrów i klubów integracji społecznej, jako jednostek istotnie wspomagających i uzupełniających ofertę pomocy społecznej i instytucji rynku pracy oraz będących dobrym partnerem dla sektora przedsiębiorców. W końcowym rezultacie okazało się, że możliwe jest włączenie instytucji zatrudnienia socjalnego do regionalnych forą dialogu społecznego. Oto przykłady:

¹⁵ Patrz założenia projektu systemowego „Kompleksowe formy reintegracji społeczno - zawodowej w środowisku lokalnym”, współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach POKL „Kapitał Ludzki 2008-2013

- województwo wielkopolskie – alokacja RPW, w której składzie pojawili się przedstawiciele centrów i klubów integracji społecznej, nastąpiła w formie grupy roboczej ds. reintegracji społecznej i zawodowej, utworzonej i działającej w ramach Wielkopolskiego Komitetu ds. Ekonomii Społecznej¹⁶,
- województwo mazowieckie – RPW została skonstruowana jako organ marszałka województwa łączący działania dotychczasowych trzech organów doradczo-konsultacyjnych, w tym rady pożytku publicznego oraz rady ds. rynku pracy¹⁷,
- powiat iławski – decyzją rady powiatu iławskiego powiatowa RPW została utworzona, jako podgrupa w Powiatowym Zespole ds. Ekonomii Społecznej¹⁸.

Dysponowanie przez instytucję zatrudnienia socjalnego platformą do prowadzenia dialogu społecznego, wydaje się kwestią czasu, bowiem środowisku podmiotów reintegracyjnych nie brakuje woli i gotowości do współpracy (a to jeden z warunków dialogu). Od 2011 r. następuje powolna, oddolna konsolidacja środowiska podmiotów reintegracyjnych, pragnących utworzyć własną reprezentację do występowania przed: administracją centralną, administracją samorządu terytorialnego szczebla wojewódzkiego czy powiatowego. Dowodem na to jest funkcjonowanie nieformalnych struktur organizacyjnych takich jak Konwent Centrów i Klubów Integracji Społecznej – na szczeblu ogólnopolskim, Lubelski Konwent Klubów i Centrów Integracji Społecznej czy Zachodniopomorski Konwent Centrów Integracji Społecznej – na szczeblu regionalnym.

Aktywność i dorobek tych nieformalnych platform współpracy zostały zauważone i dzisiaj rozpoczęła się próba wprowadzenia do ustawy o zatrudnieniu socjalnym przepisu umożliwiającego utworzenie partnera dla ministra właściwego ds. zabezpieczenia społecznego w formule rady ds. zatrudnienia socjalnego.

PODSUMOWANIE

Zatrudnienie socjalne jest uważane jako ważny instrument polityki społecznej w przeciwdziałaniu wykluczeniu społecznemu. Centra i kluby integracji społecznej dobrze realizują swoją misję, co sprawia, że wiele samorządów gmin i powiatów nie tylko wspiera ich funkcjonowanie, ale traktuje je, jako ważnych interesariuszy dialogu i współpracy

¹⁶ W dniu 24 lipca 2014 r. zostały przyjęte zmiany do uchwały nr 3602.2013 Zarządu Województwa Wielkopolskiego z dn. 5 lipca 2013 r. w sprawie powołania komitetu ds. ekonomii społecznej.

¹⁷ Patrz Zarządzenie Nr 567/14 Marszałka Województwa Mazowieckiego z dnia 10 lipca 2014 r. w sprawie utworzenia Regionalnej Platformy Współpracy Województwa Mazowieckiego (RPW WM).

¹⁸ Uchwała rady Powiatu Iławskiego Nr XLIV/ 366/14 z dn. 29 maja 2014 r. w sprawie przystąpienia do pilotażu „Kompleksowe formy reintegracji społeczno - zawodowej w lokalnym środowisku społecznym” oraz paragraf nr 4 Regulaminu Powiatowego Zespołu ds. Ekonomii Społecznej.

w rozwiązywaniu lokalnych problemów społecznych. Zatrudnienie socjalne jest obszarem idealnie nadającym się do wdrażania zasad wielosektorowości, partnerstwa i dialogu społecznego zwłaszcza, kiedy trudno jest utrzymać komercyjne miejsca pracy, tworzone przez sektor przedsiębiorców, kierujących się efektywnością kapitału.

Dla dalszego rozwoju instytucji zatrudnienia socjalnego ważne jest uzyskanie własnego miejsca w planach działań w nowej perspektywie 2014-2020, czego zewnętrznym wyrazem jest treść *„Krajowego Programu Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu 2020. Nowy wymiar integracji”*.

Bibliografia:

1. Czarnowski S.: Ludzie zbędni w służbie przemocy, (w:) Wybór Pism Socjologicznych, Wyd. Książka i Wiedza, Warszawa 1982
2. Danecka M.: *Partycypacja wykluczonych. Wyzwanie dla polityki społecznej*, ISP PAN & Oficyna Naukowa, Warszawa 2014
3. Giddens A.: *Socjologia*, Wyd. PWN, Warszawa 2004.
4. Golinowska S. (red.): *Od ubóstwa do wykluczenia społecznego. Badania. Koncepcja. Wyniki. Propozycje, Polska, Europa i świat*, Wyd. IPiSS, Warszawa 2008.
5. Gradawski J.: *Dialog społeczny w Polsce. Teoria, Historia, Praktyka*, MPiPS, Katedra Socjologii Ekonomicznej SGH, Warszawa 2009 (dostępna w PDF: <http://www.kolegia.sgh.waw.pl/pl/KES/.../> ...).
6. Grewiński M. i Karwacki A.(red.): *Innowacyjna polityka społeczna*, Wyd. WSP im. J. Korczaka w Warszawie, Warszawa 2015
7. Grewiński M.: *Wielosektorowa polityka społeczna – w kierunku welfare pluralism*, [http://www.mirek.grewinski.pl/dane/ksiazki/artykuly/\(pdf\)](http://www.mirek.grewinski.pl/dane/ksiazki/artykuly/(pdf)).
8. James G. March, Johan P. Olsen: *Instytucje, Organizacyjne podstawy polityki*, Wyd. Naukowe Scholar, Warszawa 2005.
9. Martin H.P., Schuman H., *Pułapka globalizacji*, Wyd. Dolnośląskie, Wrocław 1999.
10. Rymsza M.: *Aktywna polityka społeczna w teorii i praktyce*, w: T. Kaźmierczak i M. Rymsza (red.): *W stronę aktywnej polityki społecznej*, Instytut Spraw Publicznych, Warszawa 2003.

STRESZCZENIE

Zatrudnienie socjalne, jako instytucja w ujęciu socjologicznym to ważny dzisiaj instrument działań podejmowanych w walce z wykluczeniem społecznym oraz element sektora ekonomii społecznej. O sile tej instytucji świadczą nie tylko efekty 10 letniego działania centrów i klubów integracji społecznej, ale również widoczne cechy nowoczesnej polityki społecznej takie jak: wielosektorowość, partnerstwo oraz dialog społeczny (*welfare pluralism*). Dla wielu samorządów gmin i powiatów oraz organizacji pozarządowych, instytucja zatrudnienia socjalnego stanowi komplementarne uzupełnienie systemu wsparcia i pomocy dla osób słabszych ekonomicznie, zmieniając ich sytuację życiową na taką, w której zaczyna być doceniana aktywność, nie tylko zawodowa ale i społeczna.